

VERSLO AKTUALIJOS / CURRENT ISSUES OF BUSINESS

Viešojo valdymo priemonių taikymas užsienio investicijų srautams intensyvinti: metodologinis aspektas

Agnė Šimelytė¹, Aušra Liučvaitienė², Kęstutis Peleckis³

¹*Socialinių mokslų daktarė
Vilniaus Gedimino technikos universiteto
Įmonių ekonomikos ir vadybos katedros docentė
Saulėtekio a. 11, LT-10223 Vilnius, Lietuva
El. p. agne.simelyte@vgtu.lt; tel: +370 (5) 274 4873*

²*Socialinių mokslų daktarė
Vilniaus kolegijos
Draudimo katedros docentė
Naugarduko g. 5, LT-03231 Vilnius, Lietuva
El. p. a.liucvaitiene@ekf.viko.lt; tel: +370 610 493 83*

³*Socialinių mokslų daktaras
Vilniaus Gedimino technikos universiteto
Įmonių ekonomikos ir vadybos katedros profesorius
Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lietuva
El. p. kestutis.peleckis@vgtu.lt; tel: +370 (5) 274 4873*

SANTRAUKA

Viešasis valdymas ir viešojo valdymo problemos – neatskiriama socialinio – ekonominio gyvenimo dalis. Vis augantis globalizacijos pagreitis, kuomet privacies įmonės tuo pačiu metu veikia skirtingose pasaulio šalyse, sukelia nevienalyčio teisinio reglamentavimo problemą. Straipsnio tikslas – išanalizuoti teorinius viešojo valdymomodelius ir viešojo valdymo priemones, kurių taikymas stimuliuotų įplaukiančių tiesioginių užsienio investicijų (TUI) srautus. Straipsnio autoriai, remdamiesi sistemų teorija, siūlo TUI skatinimo priemonių schema, kurioje įtrauktos tiek priimančiosios, tiek ir investuojančiosios šalies viešojo valdymo priemonės.

RAKTINIAI ŽODŽIAI: viešasis administravimas, tiesioginės užsienio investicijos, TUI skatinimas, viešojo administravimo modeliai

Public Management Measures to Intensify the Flow of Foreign Investment: Methodological Aspect

ABSTRACT

Public governance and problems of public sector are inseparable from social – economic and political life. Due to the acceleration of globalization, when the private companies

operate in different countries, the problem of heterogeneity of legal regulation rises. The goal of the article is to analyse theoretical models of public administration and measures of public administration which employment would stimulate inward foreign direct investment (FDI). The authors, in the line of systems theory, propose the scheme of FDI initiatives, which includes public measures for both home and host country.

KEYWORDS: public administration, foreign direct investment, FDI incentives, public administration models

Įvadas

Šiandienių pokyčių sąlygomis, užsienio investicijos tampa pamatine globalizacijos dalis. Užsienio kapitalo įplaukas į valstybę lemia ne tik jos ekonominis išsivystymas, bet ir šalies politiniai sprendimai.

Valstybės siekis tapti konkurencinga, pritraukia dar daugiau užsienio investicijų kitaip tariant šalis sparčiau integruojasi į globalią rinką. Tačiau siekiant šio rezultato iškyla klausimas **kokiomis priemonėmis pritaukti užsienio investicijas ir jų srautus intensyvinti**. Investicijų intensyvumą lemia daugelis veiksnių, tačiau privatūs investuotojai, ar užsienio valstybės investuodamos daugiausia akcentuoja viešojo valdymo šalyje svarbą.

Viešojo administravimo pokyčius lėmė tiek valstybės viduje, tiek ir išorėje vykstantys procesai. Viešasis administravimas šalyse susiklostė priklausomai nuo valstybių išsivystymo lygio, vidaus santvarkos jose ar tradicijų. Išsiplėtus viešojo sektoriaus aparatui, padidėjus hierarchiškumui ir biurokratizmui, kurie šiuo metu tampa kliūtimis siekiant pritraukti užsienio investuotojus. Griozdiškas **biurokratinis aparatas** sukelia daug kliūčių registruojant įmonę, gaunant įvairius leidimus, licencijas, taip stabdo verslumą šalyje. O taip pat netinkamai parengta **įstatyminė bazė užkerta kelią užsienio kapitalo skvarbai**. Atsižvelgiant į esamus valstybinius trūkumus, siektina viešojo valdymo restruktūrizacija, kurios tikslas ne tik gerinti valstybės piliečių teikiamas paslaugas, bet ir tapti atviresne ir patrauklesne valstybe užsienio investuotojams.

Norint, užtikrinti užsienio investicijų skvarbą bei padidinti šalies patrauklumą ir atvirumą, svarbu objektyviai ir įvairiapusiškai įvertinti susidariusią padėtį šalyje. Tikslinga sudaryti viešojo valdymo priemonių taikymo užsienio investicijų intensyvinimui sistemą. Pastaroji atspindėtų esamus ryšius tarp veiksnių, kurie skatina užsienio kapitalo intensyvumą. Sistemą būtų galima modifikuoti siekiant parinkti viešojo valdymo priemones užsienio investicijų intensyvinimui šalyje, remiantis šalies esama situacija. Sistemos

pagrindas – viešojo valdymo priemonių parinkimas pereinamojo ar kylančių ekonomikų šalių užsienio investicijoms intensyvuoti.

Šio straipsnio tikslas – remiantis sistemų teorijos požiūriu, išanalizuoti viešojo valdymo teorinius modelius bei viešojo valdymo priemones, kurių pagrindu formuotina viešojo valdymo priemonių ir užsienio investicijų intensyvinimo sistema.

Straipsnį sudaro keturios dalys. Antroje dalyje pateikiama viešojo valdymo sampratos interpretacijų analizė. Trečioje dalyje analizuojamos viešojo valdymo modelių taikymo galimybės sudarant viešojo sektoriaus priemonių taikymo užsienio investicijų intensyvinimui sistemą. Aptariamos sudarytos sistemos taikymo galimybės Lietuvoje šiaandienėmis sąlygomis. Ketvirtoje dalyje pateikiamos išvados.

1. Viešojo valdymo sampratos interpretacijų analizė

Samprata *viešasis* siejamas su bendruomene, visuomene, viešosiomis institucijomis, biurokratine struktūra. *Viešasis* reiškia administravimo procesų atvirumą žmonėms, kontrolei ir vertinimui. Jis taip pat apibrėžia ryšius tarp politikos ir visuomenės bei administravimo, kurių tarpusavio santykis suteikia galimybę atsirasti naujai sampratai – politinei ekonomijai. Politinė ekonomija apima viešųjų išlaidų trumpuoju ir ilguoju periodu veiksnų nustatymą.

Fundamentaliai *valdymas* suprantamas kaip elementas, priklausantis organizuotai sistemai (biologinei, socialinei, techninei), ir atliekantis funkcijas, kurios užtikrina, kad struktūra būtų išsaugota, palaikomas tam tikros veiklos režimas, realizuojamos veiklos programos ir tikslai. Valdymo būtinumas kyla esant bendrai žmonių veiklai, nes valdymo proceso metu nustatomos bendros elgesio taisyklės, apibrėžiančios tarpusavio santykius.

Tokiu būdu sukuriama ir palaikoma sistemos tvarka, pasiekiami užsibrėžti tikslai. Remiantis sistemų teorija, sistema reiškia visumą, sudarytą iš elementų, tam tikru būdu sutvarkytą, posistemiai ir elementai – tarpusavyje susiję ir sąveikaujantys, sudaro vientisą darinį, turintį specifinius, tam sistemai būdingus požymius.

Viešasis valdymas, kaip sąvoka, pradėta vartoti neseniai. Juolab, kad ir užsienio mokslinėje literatūroje vietoje viešojo valdymo pateikiama viešojo administravimo sąvoka, nors pastarosios interpretuojamos skirtingai. Šiuo metu Lietuvoje pradeda įsigalėti viešosios vadybos sąvoka. Tikėtina, tokia situacija susidarė dėl to, kad iš anglų kalbos „management“ verčiamas vienodai – tiek „vadyba“, tiek „valdymas“. Pavyzdžiui, amerikiečiai „management“ ir „administration“ vartoja

kaip sinonimus valdymui ir administravimui apibrėžti. Tačiau „administration“ JAV dažniau vartojamas kaip valdymas, administracija, valdymą institucijoje apibrėžti arba vartojama kaip vyriausybei nusakyti. Šiuo atveju, užsienio literatūroje ar net šalies valdymo tradicijose priimta sąvoka iškreipia požiūrį į viešojo valdymo modelius, funkcijas, procesus bei jų taikymą. Pavyzdžiui, Prancūzijos, Vokietijos bei Skandinavijos šalių mokslininkai tebeverčia šį terminą kaip „viešasis administravimas“ ar „administravimo mokslas“.

Taylor'as sąvoką „management“ traktavo ypač plačiai, vertindamas ją kaip organizacijos veikloje vykstančių procesų reguliavimą. Terminas „management“, kaip ir keletas kitų terminų, reiškia vadovavimą, valdymą, veiklos tvarkymą bei reguliavimą. Nagrinėdamas įvairius procesus, savo darbuose jis išdėsto darbo mokslinio organizavimo principus ir nagrinėja jų organizavimą. Taylor'as išgrynino termino „management“ vartojimą, kurio reikšmę anksčiau išreiškėdavo sinonimais „regulation“, „rulling“, „direction“ bei „goverment“. Fayol'is valdymą, vadovavimą („management“ angl.) suprato ir vartojo dviem atvejais. Pirma: nusakant visuminį organizacijos valdymą, antru atveju – nagrinėjant vadovavimą kaip administravimą. Būtent Fayol'is ir išskyrė dviprasmybę, nusakant valdymą ir administravimą. Juolab, kad ir kiekvienas iš anksčiau minėtų terminų panašiai apibūdina valdymo terminą. Be abejo, jie vartojami apibūdinant veiklą, kurios esmė ir turinys – „visko, kas vyksta organizacijoje, valdymas“ (Zakarevičius 1998), tačiau kiekvienas iš jų turi ir kitokių prasmių, kurios ne visai išreiškia „management“ turinį. Pavyzdžiui, „goverment“ šiuo metu vartojamas nebe kaip vadybos sinonimas, o turi užslėptą valdymo (administravimo) reikšmę. T.y., apibūdina vyriausybę ir jos veiklą. Nors iš anglų ar prancūzų kalbos terminai „valdymas“ ir „vadyba“ verčiami vienodai, tačiau jų nereikėtų painioti, nes iškyla dviprasmybė, nusakanti valdymo prasmę.

Lietuvoje vietoj „menedžmentas“ („management“), „vadybos“ terminą pasiūlė vartoti Graičiūnas (1935), kadangi „management“ tiesioginis vertimas į lietuvių kalbą yra „valdyti“, „vadovauti“ bei „tvarkyti“. Todėl, pasitelkęs lietuvių kalbos taisykles ir palikdamas „vad“ kaip žodžio šaknį, Graičiūnas panaudojo žodžio dalį kaip veiksmažodį nurodančią. Pačią vadybos prasmę Graičiūnas suprato kaip hierarchinį valdymą tiksliai nustatytomis taisyklėmis. Apibendrinant galima teigti, jog lietuviškoji viešojo valdymo, viešosios vadybos ir viešojo administravimo sąvokų interpretacija daugeliu atveju priklauso nuo vertimo iš užsienio kalbų.

Anot, Jurelevičienė (2008), vadybos ir administravimo mokslas susiformavo veikiamos Taylor'o ir Fayol'io idėjų, kurios vėliau buvo papildytos įvairių mokslų evoliucija, pradedant lingvistika ir baigiant naujomis technologijomis. Perry ir Kraemer (1984) teigia, jog viešasis valdymas – tradicinio viešojo

administravimo normatyvinės orientacijos ir bendrosios vadybos susilieėjimas. Kitų mokslininkų nuomone, viešasis valdymas nuo viešojo administravimo skiriasi tuo, kad pirmojo valdymo sritis – organizacinės tarpusavio priklausomybės valdymas. Tokį valdymą būtų galima taikyti ir viešajam sektoriui, ir privačiam. „Viešąjį valdymą išskiria atsakomybės už struktūrinių problemų sureguliuojimą visoje sistemos lygmenyje pripažinimas“ (Metcalfe, Richards 1987). Įvairių nuomonių sąsajose galima išskirti sampratą, jog viešajame administravime būtinas racionalus organizacijos veiklos pobūdis, kuris pasireiškia tuo, kad tarp kelių alternatyvų pasirenkama ta, kuri sudaro sąlygas geriausiai pasiekti tikslus tomis pačiomis sąnaudomis.

Tokia gausybė skirtingų apibrėžimų viešojo valdymo literatūroje pateikiama tiek dėl nacionalinių tradicijų, tiek ir dėl visuomenės kultūros skirtumų. Vis dėlto galima išskirti tris pagrindines viešojo valdymo rūšis (Nzongola – Ntalaja 2003):

- Pirma: politinis ir visuomenės valdymas. Ši institucija yra valstybės, vyriausybės ar visuomenės sektorius, susijęs su procesu, kuriuo visuomenė organizuoja savo reikalams ir valdymui.
- Antra: ekonomikos valdymo institucija – privatus sektorius, kuris susijęs su politika, procesais ar organizacinėmis priemonėmis, reikalingomis teikti viešąsias paslaugas.
- Trečia: socialinis valdymas, kurio institucijos – civilinė visuomenė, o taip pat piliečiai, nepelno organizacijos. Prie save valdančių visuminių ir dinaminių sistemų, kuriose kibernetikos požiūriu vyksta valdymo procesai, priskiriamos ir socialinės sistemos.

Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje viešojo administravimo samprata pateikiama ganėtinai siaurai. Apibrėžiama, jog viešasis administravimas – įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama viešojo administravimo subjektų veikla, skirta įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti: administracinių sprendimų priėmimas, įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolė, įstatymais nustatytų administracinių paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų teikimo administravimas ir viešojo administravimo subjekto vidaus administravimas (LR, Viešojo administravimo įstatymas 1999).

Domarkas (2004), vertinęs Lietuvos įstatyminę bazę, teigia, kad viešoji vadyba – platesnė sąvoka nei viešasis administravimas. Atitinkamai Bakaveckas (2007) pateikia viešojo administravimo sąvoką, kaip valstybės valdymo (administravimo) sampratą, kuri išreiškia visą valstybės reguliuojamąją veiklą ir kurios organizacinis poveikis tarnauja visuomenei. Viešasis administravimas priskiriamas politikos instrumentui ir apibrėžiamas kaip viešosios politikos įgyvendinimas ir kartu šios politikos formulavimas (Juralevičienė,

Galvanauskaitė 2007). Valstybinis valdymas (administravimas) prilyginamas viešajam valdymui, t.y. – vykdomosios valdžios ir kitų, vykdomąją tvarkomąją veiklą įgyvendinančių institucijų veikla, kurių viešojo valdymo procesai privalo būti orientuoti į stabilesnę ir labiau prognozuojamą visuomenės raidą (Melnikas 2006). Taigi viešasis administravimas (toliau viešasis valdymas) remiasi dviem skirtingomis, bet tuo pačiu ir glaudžiai susijusiomis veiklomis: profesine praktika bei moksline tyrimų veikla, kuri, tirdama viešojo valdymo sritį, siekia ją tobulinti, sukurti naujos sistemos modelius bei išmokyti specialistus taikyti naująją praktiką. Paprasčiausia viešojo administravimo samprata apima administravimą ar valdymą, kurių veikla siejama ne su privačiu, o viešuoju sektoriumi, viešojo valdymo institucijomis, kurių veiklos sritis – visuomenė, atstovavimas jos interesams, viešųjų paslaugų teikimas.

Ankstyvosios viešojo valdymo teorijos suformavo dvi viešojo valdymo kryptis: bendrąją vadybą (privataus sektoriaus savybės) ir klasikinę viešąją administravimą. Bendroji vadyba siejama su privataus sektoriaus valdymo principų perdavimu ir naudojimusi viešajame sektoriuje. Tačiau daugeliui mokslininkų kėlė abejonių ir klausimų defektyvus privataus sektoriaus suderinimas su tradiciniu biurokratišku viešuoju administravimu. Išskiriamos dvi klasikinės administravimo atšakos. Pirmoji: administravimo teorija, paremta Fayol'io, Bernard'o, Gulik'o bei Urdvik'o darbais, o antrajai priskiriama idealios biurokratijos teorija (Sager, Rosser 2009). Weber'io administravimo teorijoje biurokratija asocijuojama su efektyvumu ir darbo našumu, kur eliminuojamas asmeniškumas ir visi procesai aiškiai reglamentuoti taisyklėmis ir normomis.

Naujasis viešojo valdymo modelis (1 pav.) apima viešojo sektoriaus paslaugų teikimo modernizavimą, viešųjų paslaugų kokybei pagerinti bei valstybės

Naujasis viešasis valdymas	Naujoji valdymo paradigma	Viešųjų vertybių paradigma
<ul style="list-style-type: none"> • Tarpinstitucinis bendradarbiavimas • Strateginis valdymas • Visuotinės kokybės vadyba • Valdymo reforma • NVV priemonės 	<ul style="list-style-type: none"> • Viešosios / nevyriausybinės organizacijos • Piliečių dalyvavimas valdyme • El. valdymas • Derybos ir tarpininkavimas • Krizinių situacijų valdymas 	<ul style="list-style-type: none"> • Viešųjų vertybių kūrimas • Gebėjimų stiprinimas • Politinis valdymas • Tarpasmeninių santykių gebėjimų stiprinimas

1 pav. Naujausių viešojo valdymo teorijų klasifikacija ir charakteristikos

Fig. 1. Characteristics and Classification of New Governance Theories

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Xun Wu; Jingwei He 2009

biudžeto išlaidoms sumažinti. Modelio pagrindinė priemonė – konkurencijos tarp viešųjų paslaugų teikėjų didinimas bei privatizacija.

Tikslinga pastebėti, jog globalizacijos procesai sąlygojo naujojo viešojo valdymo modelio populiarėjimo mažėjimą pasauliniu mastu bei paskatino naujos paradigmos viešojo valdymo srityje atsiradimą. Keletas alternatyvių paradigmu įgijo reikšmingą nuomonę pasaulyje. Vis svarbesnę reikšmę įgyjanti naujojo valdymo paradigma (angl. New governance paradigm), siekia pertvarkyti viešąjį sektorių, skatinant piliečių dalyvavimą bei elektroninį valdymą.

Viešųjų vertybių skatinimo paradigma (angl. Public Value Paradigm) susidarė kaip kita alternatyvi NVV paradigma. Naujųjų modelių integruotų sąvybių pagrindu lieka biurokratinė paradigma, todėl naujojo viešojo valdymo modelio nykimas vėl sukėlė susidomėjimą „senuoju“ biurokratiniu modeliu, nes valstybės viešųjų paslaugų decentralizacija suteikia galimybę išplėsti viešojo sektoriaus paslaugų spektrą, bet tuo pačiu auga centralizacija savivaldos lygiu. Valstybinių investicijų paskirstymas savivaldai perduodamas remiantis hierarchine valdymo sistema, kur regiono lygiu gautos lėšos skirstomos centralizuotai ir administruojamos savivaldos lygiu.

Viešosios vertybės kuriamos panaudojant viešąsias investicijas, kurias sudaro investicijas į fizinę infrastruktūrą, centrinės valdžios, vietos valdžios ir valstybinės įmonės. Būtent viešosios investicijos skatina visuomenės gerovę, nes tai investicijos į pagrindines gerovės sritis, tokias, kaip sveikatos, mokymo ir švietimo, o taip pat naudojama kelių ir geležinkelių infrastruktūrai gerinti. Viešosios vertybės kūrimas teikiamas viešosios organizacijos darbuotojams kaip galimybė laisvai siekti, siūlyti naujas idėjas įstaigos darbo efektyvumui ir paslaugų kokybei gerinti. Viešosioms įstaigoms, siekiančioms pasinaudoti viešosios gerovės principu, būtina sukurti verslo kultūrą.

Analizuojant naujausių viešojo valdymo teorijų charakteristikas ir poveikį investavimo procesui, tikslinga išskirti esminius naujojo valdymo paradigmos ir klasikinio viešojo valdymo skirtumus (1 lentelė).

1 lentelė. *Naujojo valdymo paradigmos ir klasikinio viešojo valdymo skirtumai*

Table 1. *Differences between new governance paradigm and classical public management*

Klasikinis viešasis valdymas	Naujojo valdymo paradigma
Programa/agentūra	Priemonės
Hierarchija	Tinklas
Viešasis sektorius prieš privatųjį	Viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimas
Vadovavimas ir kontrolė	Derybos
Valdymo įgūdžiai	Organizavimo įgūdžiai

Šaltinis: Stephan, M.; Pfaffmann, E. 2001

Politinis valdymas būdingas viešųjų vertybių skatinimo paradigmai. Minėta sritis apima kompanijos valdymą, reklamos kūrimą ar pirkimą, strateginius mokslo tyrimus, lobizmą, užsienio investicijų pritraukimą.

Kitas viešosios vertybių paradigmos bruožas – gebėjimų stiprinimas, kuris dažnai reiškia paramą, teikiamą ūkio subjektams, kuriems reikia sukurti tam tikrą gebėjimų, įgūdžių, kompetencijos ar bendrosios modernizavimo veiklos galimybes. Tokiu būdu dauguma pajėgumų visuomenės yra sukurtų kartais viešajame, kartais privačiame sektoriuose. Abipusiškai finansuojamų, tiek valstybės investicijų lėšomis, tiek privačiomis, subjektų ir privataus sektoriaus įmonės ar viešosios įstaigos taip pat siūlo gebėjimus didinančias paslaugas. Be abejo, viešosios įstaigos besivystančiose šalyse kartais pačios atlieka gavėjų gebėjimų stiprintųjų vaidmenį.

Nauja valdymo paradigma remiasi valdymo priemonių taikymu, o ne programų įgyvendinimu. Minėta viešojo valdymo paradigma skatina sistemingą informacijos perdavimo sistemą, kuri svarbi priimant visuomenei naudingus sprendimus, teikiant viešąsias paslaugas.

Viešojo valdymo priemonių samprata ir klasifikacija įvairiuose literatūros šaltiniuose suprantama nevienareikšmiškai. Keletą skirtingų klasifikacijų galima išskirti literatūroje, tačiau kiekvienas autorius naudoja viešąją priemonę skirtingu mastu. Christopher Hood (1995) vienas iš pirmųjų suskirstė viešojo valdymo priemones remdamasis dviem skirtingais požiūriais, išskirdamas viešojo valdymo priemones kaip valdžios sektoriaus vaidmenį, kuriam jos naudojamos. Pavyzdžiui, nustatymo, (lyginant su jų vykdymu) ir nevyriausybinių išteklių (t.y., centralizacija, lobizmas, institucija arba organizacija). Anot McDonnell ir Elmore (1987), viešojo valdymo priemonės galima skirstyti į įgaliojančias, skatinamąsias, didinančias pajėgumus ir tobulinančias pačią viešojo valdymo sistemą. Atitinkamai Schneider ir Ingram sutelkia dėmesį į programas, kuriomis tobulinama viešojo valdymo vidaus sistema: institucines priemones, skatinimo priemones bei pajėgumų skatinimo priemones.

Kyla klausimas, kurią priemonę tinkamiausia naudoti? Bovaird, Loffler (2003) teigia, kad svarbiausia sutelkti dėmesį į du pagrindinius veiksnius. Pirmia, priemonių parinkimas gali turėti rimtų padarinių tiek programai, tiek ir rezultatui, todėl prieš parenkant priemonę būtina atsižvelgti į būsimas rizikas, aplinkos veiksnius ir laukiamą rezultatą. Antra, būtina išsiaiškinti galimų neigiamų padarinių prigimtį ir pasekmes.

Viešojo valdymo sampratos ir priemonių klasifikavimo požiūrių įvairovė ženkliai apsunkina priemonių taikymo sritis. Nors, remiantis naujojo valdymo paradigma, priemonės praktiškiau gali būti taikomos nei programos, tačiau

šiandieniam kontekste viešojo valdymo priemonių rinkinys sudaro programas. Be to, kartais iškyla neaiškumų, kurias priemones taikyti konkrečiam atvejui, ypač tada, kai jų savybės panašios. Pavyzdžiui, kai kurie ekonomistai laiko, kad „bendrosios subsidijos“ yra dotacijos, kitos pagalbos formos, kurios gana plačiai apibrėžia tam tikrus reikalavimus atitinkančius tikslus. Tačiau net ir daugelį reikalavimų atitinkantis veiklos tikslas gali būti nedotuojamas dėl tam tikrų nesusipratimų tarp institucijų ar net sudarytų taisyklių. Būtent dėlto priemonės keliais aspektais kontrastingos, o ir lyginant visad atsiranda nemažai skirtumų. Ypač tada, kai tos pačios priemonės taikomos skirtingiems tikslams. Situacija komplikuojasi, kai priemonių rinkinys, t. y. programa siekia vieno atskiro konkretaus tikslo. Tokia situacija susidaro, todėl, kad programoje išskiriama nemažai trumpalaikių tikslų bei uždavinių, kuriems taikomos konkrečios ar net ir tos pačios priemonės. Priemonėms parinkti būtina sudaryti veiksmų planą ir schemą. Vadinasi, kelių būdų klasifikacija visiškai tinkama, nes skirtingos klasifikacijos išryškins priemones skirtingais rakursais. Priemonės gali būti rūšiuojamos dviem etapais. Pirma, pagrindinės aprašomosios savybės gali būti naudojamas apibrėžti įvairias priemones, antra, naudojami įvairūs matmenys, kurie gali identifikuoti priemones ir kuriais galima nustatyti bei sugrupuoti analizės tikslus.

2. Viešojo valdymo modelių taikymo galimybių analizė sudarant viešojo sektoriaus priemonių taikymo sistemą užsienio investicijų intensyviniui

Nepaisant to, kad požiūris į viešąjį valdymą įvairiose šalyse išsiskiria, visi sutaria, jog viešojo valdymo priemonių taikymas turi būtų efektyvus, demokratiškas bei remtis novatoriškais taikymo būdais. Viešojo valdymo priemonės suteikia galimybę verslui plėstis, gerinti paslaugų kokybę viešajame sektoriuje, o taip pat tobulinti viešojo sektoriaus valdymo sistemą. Atsižvelgiant į minėtus faktus, galima tvirtinti, kad viešasis valdymas apima socialinius, politinius ir teisinius veiksmus.

Skatinimo sistemų kūrimas. Patrauklus investicijų skatinimas įtraukiamas į bendrą socialinių ir politinių stabilumo ir ilgalaikio pardavimo užtikrinimo perspektyvas, kurias siūlo ekonomikos pranašumai. Investicijų skatinimo sistema turi būti skaidri, užtikrinanti investuotojų lūkesčius ir galinti konkuruoti su kitų šalių (konkurentų) investicijų intensyvavimo sistemomis. Lengvatos gali tapti vienu iš svarbiausių veiksnių kuriant investicijų skatinimo sistemas. Patraukli lengvatų sistema taip pat palengvina tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI)

intensyvinimo specialistų, atsakingų už tarptautinį įvaizdį, užduotis. Kita vertus, per didelės paskatos gali negatyviai veikti TUI srautus. Valstybė investuojančioms užsienio kompanijoms linkusi teikti daug nuolaidų (finansinės paskatos, mokesčių išimtis ir pan.). Tokios priemonės, kurių imamasi dėl politinių, o ne dėl ekonominių priežasčių – pagrindas valstybės biudžetui. Skatinimo sistemos turi būti derinamos atsižvelgiant į svarbiausias pramonės šakas ir regionus, jų privalumus bei investuojančių kompanijų reikalavimus.

Paskatų tipai. Užsienio investuotojai, vertindami įvairias investavimo alternatyvas, teikia pirmenybę šaliai, turinčiai daugiau skatinimo priemonių. Intensyvinimo priemonių taikymo sritis bei pobūdis paprastai atspindi priimančiųjų vyriausybių tikslus bei finansines galimybes. Svarbiausios iš jų – mokesčių lengvatos bei tiesioginė finansinė parama.

Nepaisant bendrų investicijų skatinimo priemonių palankumo, apribojimai gali atgrasyti užsienio investuotojus. Apribojimai sudaromi, kai jau vietinė pramonė gerai išvystyta, o ir vietinės bendrovės esti konkurencingos. Pvz.: Kinija ir Indija, kuriant bendras užsienio investitorių kompanijas aukštųjų technologijų srityje, siūlo mokesčių atidėjimą ar net nemokėjimą kelerius metus po įkūrimo.

TUI skatinimo tipai: Fiskalinės paskatos. Priemonės, kuriomis siekiama sumažinti bendrą mokesčių našta, taip sumažinant investicijų atsipirkimo laikotarpį (pvz., mokesčių atidėjimai, mokesčių lengvatos, lengvatiniai pelno arba pridėtinės vertės mokesčiai, panaikinus tam tikras mokesčių formas, pavyzdžiui, nuosavybės ir komercinės). Finansinės lengvatos. Tiesioginės išmokos ir įmokos nacionalinės, regioninės ar vietos valdžios institucijų taikomos pritraukti svarbius projektus arba intensyvinti tiesioginių investicijų srautus; Pvz.: kompenсуojant dalį išlaidų MTTP srityje dirbančioms kompanijoms. Nefinansinės paskatos. Priemonės, skirtos pagerinti užsienio bendrovių technines ir eksploatacines sąlygas, pavyzdžiui valstybės parama infrastruktūros objektams, vietinės darbo jėgos specialių mokymo programų finansavimas, galimybė dalyvauti atvirose viešojo pirkimo konkursuose tokiomis pat sąlygomis kaip ir vietinėms bendrovėms, akcininkams ir investuotojams kelionių išlaidos ir tyrimai apmokami priimančiosios šalies, greitesnis viešojo administravimo aptarnavimas vieno langelio principu.

Patirtis rodo, kad geresni rezultatai pasiekiami skatinant investuotojus diegti naujas technologijas, kurių produktai konkuruotų tarptautiniu mastu bei galėtų būti pelningai eksportuojami.

Valstybinės institucijos, norėdamos sumažinti išlaidas, dažnai vietoje tiesioginių finansinių skatinimo priemonių, siūlo netiesiogines. Pavyzdžiui, atviro konkurso būdu vykdyti valstybinius užsakymus bei teikti lengvatines paskolas

investicijoms tik tam tikruose regionuose ar pramonės šakose. Daugelis vyriausybių, atsižvelgdamos į nacionalinius poreikius bei užsienio investuotojų tikslus, teikia tiesiogines bei netiesiogines finansines skatinimo priemones kartu.

Skatinimo priemonės grįstinos objektyviais prioritetais – realiais tam tikrų verslo sričių pranašumais, o ne investuotojų dydžiu. Priimant sprendimus dėl užsienio investicijų skatinimo priemonių, dažnai įvertinamas pozityvus rezultatas, tačiau neatsižvelgiama į galimus nuostolius, riziką ar skatinančių priemonių teigiamo poveikio laiką. Norint sumažinti skatinamųjų investicijų priemonių galimą ir jau esamą poveikį, o taip pat išlaikyti regiono konkurencingumą, priimant kitas užsienio investicijas ir tokiu būdu gauti ilgalaikę naudą, būtina kiekvienos skatinamosios priemonės poveikį tirti, planuoti ir koordinuoti procesai atsižvelgiant į būsimą investicijų tipą bei investuotojus. Pavyzdžiui, daugelis užsienio kompanijų siekia įsigyti jau pelningai veikiančių vietos bendrovių kontrolinius paketus. Tokia situacija dažnai susiklosto naftos pramonės, energetikos ar karinės pramonės sektoriuose. Būdingus pramonės skatinimo TUI turi lydėti veiklos vykdymo reikalavimai.

Siekiant optimizuoti valstybės gaunamą naudą iš užsienio investuotojų, skatinamųjų priemonių paketas nuolat peržiūrimas ir vertinamas periodiškai. Finansinių ir žmogiškųjų sąnaudų kiekviena paskata (sąnauda) reguliariai lyginama su gautais rezultatais. Kuomet skatinamosios priemonės griežtai apibrėžtos, užsienio kompanijoms teiktina informacija organizuojant seminarus, leidžiant informacinius skatinamųjų priemonių rinkinius.

Daugelis išsivysčiusių ir besivystančių šalių sukūrė specialias vystymosi zonas užsienio investuotojams. Šios sritys sudaro puikias technines bei pramonės infrastruktūros galimybes verslui plėsti: kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlą ir lengvą prieigą prie oro uostų, greitkelių, bankų ir finansų įstaigų, verslui palankią aplinką ir privilegijuotas sąlygas ir paskatų forma.

Teorinis viešojo valdymo sistemos formavimas remiasi atlikta viešojo valdymo teorijų analize bei užsienio investicijų intensyvavimo priemonių teorine analize.

Užsienio investicijos, kaip nevienalytis darinys, tiek tiesiogiai, tiek ir netiesiogiai glaudžiai susisiejęs su įvairiomis verslo ir viešųjų paslaugų sritimis. Užsienio investicijos, gali būti klasifikuojamos pagal įvairius požymius. Taigi investicijas galima suskirstyti į privačias, t.y. kuomet investuoja užsienio kompanijos ar privatūs asmenys, įsigydami vietinę įmonę, įkuriantys bendrą priimančiosios šalies ir užsienio investuotojo įmonę arba įsigyjantys priimančiosios šalies įmonės pagrindinį akcijų paketą. Antras investuotojų tipas – užsienio valstybių ar organizacijų investicijos. Užsienio valstybės dažniausiai investuoja į kitą šalį per savo šalies valstybinę arba dalinai valstybinę įmonę.

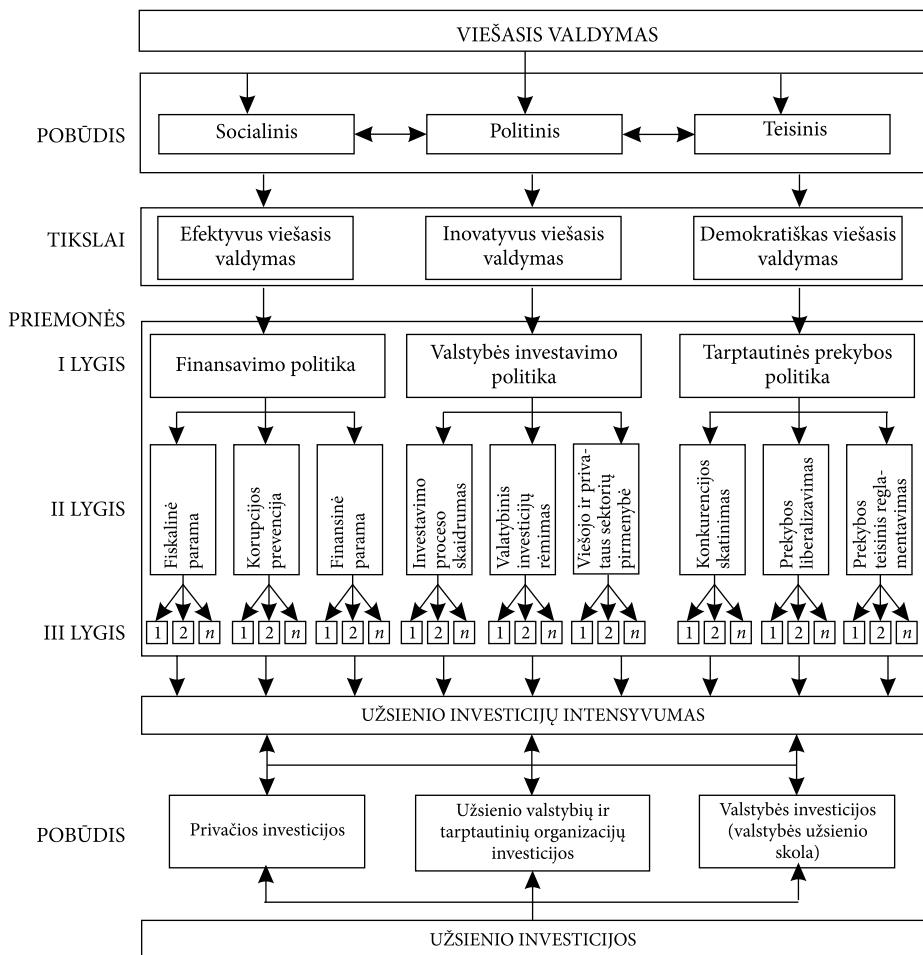
Tokios investicijos priimančioje šalyje dažnai traktuojamos kaip strateginės investicijos, pavyzdžiui naftos gavybos ir perdirbimo srityje, atominės energetikos ar dujų gavybos ir tiekimo srityse. Trečiojo pobūdžio investuotojai nėra tiesioginiai užsienio investuotojai ir negali tiesiogiai kontroliuoti valstybės ekonominės ar politinės veiklos. Skirtingai nei privačios investicijos, jie tiesiogiai nesukuria darbo vietų priimančioje šalyje ir pan. Suklasifikavus užsienio investicijas, pastebima, jog jos ir tiesiogiai, ir netiesiogiai apima socialinę, teisinę, politinę bei ekonominę šalies aplinką. O viešąjį valdymą galima skirstyti pagal pobūdį, su kuriuo jį sieja tiesioginiai ryšiai – socialinį, teisinį bei politinį. Taigi viešasis valdymas, kaip vykdančioji valdžia, tarpininkauja pritraukiant investicijas į šalį, tiesiogiai derantis su užsienio valstybėmis, kaip investuotojomis, ar siekdamas geresnių sąlygų skolinantis tarptautinėse rinkose. Glaudus ryšys tarp viešojo valdymo ir užsienio investicijų atspindi pateiktoje sistemoje (2 pav.). Siekiant, kad užsienio investicijų intensyvumas augtų, svarbu, jog viešasis valdymas, aprėpdamas socialinį, teisinį bei politinį sektorius, vyktų efektyviai, demokratiškai ir inovatyviai.

Efektyvumas, inovatyvumas bei demokratiškumas neatsiejamas nuo politikos, teisės ar socialinio sektoriaus. Todėl, atsižvelgiant į siekiamą viešojo valdymo efektyvumą, būtina parinkti priemones, kurios didintų užsienio investicijų intensyvumą, nes tik efektyviai valdant šalį galima pasiekti užsienio investitorių susidomėjimo. Minėtu atveju tradicinėmis ir naujųjų paradigmu viešojo valdymo priemonėmis nesiekama investitorių pritraukti viešojo valdymo efektyvumu ar inovatyvumu, o juo labiau – demokratiškumu. Užsienio valstybė – investuotoja suinteresuota ne kitoje valstybėje esančiomis viešojo valdymo priemonių ar struktūromis.

Abiejų šalių siekis politinis – ekonominis, kurio pagrindinis tikslas – politinis dominavimas tam tikrame regione. Šiuo atveju, viešojo ir privataus sektorių partnerystė vaidina pagrindinį vaidmenį, nes tokios investicijos skatina bei praplečia naujas technologijas visuomenės gaunamų paslaugų viešojo sektoriaus srityje, pavyzdžiui, energetikos.

Kaip bebūtų, remiantis viešojo ir privataus sektorių partnerystės principais į III lygį reikėtų įtraukti krizių valdymą. Krizių valdymą dažniausiai pasidalina abi šalys lygiai ar netgi prisiima atsakomybę dėl galimos krizės padarinių priimančioje šalyje. Kitais atvejais visos priemonės pagal reikšmingumą gali būti ekspertų ranguojamos pagal svarbą. Rangavimas padeda išgryninti I lygio priemonių rinkinį ir nustatyti jo reikšmę II lygiui. Tokiu būdu nustatomos II lygio priemonės atspindi konkrečios šalies valstybės institucijų vykdomas užsienio investicijų intensyvinimo priemones. III lygio priemonės konkretizuoja

II lygio priemones ir tiesiogiai siejasi su siekiamu rezultatu – intensyvinti užsienio investicijų srautus į šalį. Tačiau III lygio priemonės nėra nusistovėjusios ir greitai kinta, kintant ekonominei, politiniai, socialinei bei teisinei aplinkai. III lygio priemonių rinkinių, net ir esant pastovioms II lygio priemonėms, kitimas gali būti fiksuojamas greičiau nei šalyje nustatoma trumpojo laikotarpio strategija. Iš tiesų, II lygio priemonių kitimas modifikuoja III lygio priemonių rinkinį. Ekonominių ciklų svyravimas atitinka III lygio užsienio investicijų intensyvavimo greitį. Esant giliai recesijai, III lygio priemonės gali būti

2 pav. Viešojo valdymo priemonių taikymo užsienio investicijoms intensyvinti sistema

Fig. 2. Framework of public management measures for intensifying foreign direct investment

Šaltinis: sudaryta autorių

keičiamos kasmet. Šiuo atveju jų kitimas priklauso ir nuo II lygio priemonių modeliavimo, kurio net ir nežymus pakeitimas ypač atsispindi III lygio priemonių kitime. III lygio priemonių rinkinys priklauso nuo šalies viešojo valdymo struktūros, priemonėmis planuojamų įgyvendinimo tikslų bei uždavinių, kuriais siekiama pagrindinio tikslo – užsienio investicijų intensyvinimo. O taip pat II ir III lygio priemonės pasirenkamos priklausomai nuo I lygio priemonių rangavimo bei priimtų konkrečių sprendimų, kokio pobūdžio užsienio investuotojų tipo laukiama užsienio investicijoms intensyvinti. Norint konkretizuoti investuotojų pritraukimą, investuotojai nustatomi pagal įvairius požymius. Šiuo atveju investuotojai, turėtų būti reitinguojami atsižvelgiant į užsienio investicijų pasiskirstymą pagal investuotojų tipą šalyje bei jų teikiamą naudą šalies ekonomikai. Todėl, norint remtis sukurtu teoriniu modeliu būtina, atsižvelgti į pirmo lygio priemonių reikšmingumą, kurios didelę įtaką daro II ir III lygio priemonėms. Modelis optimaliausiai taikytinas centralizuotoje arba dalinai centralizuotoje viešojo valdymo sistemoje. Tuomet numatomas efektyvus, inovatyvus bei demokratiškas valdymas turi vienodą reikšmingumą intensyvinant užsienio investicijas į šalį. Tokia situacija gali susidaryti pereinamojo laikotarpio šalyse, tačiau XXI amžiuje fundamentaliosios centralizacijos pėdsakus galima aptikti Kinijoje, Korėjoje, Baltarusijoje ir panašiose šalyse. Būtent dėl tokiu priešasčių neįmanoma gryną centralizaciją, kas ir sąlygotų siekiamų tikslų vienodą reikšmingumą. O I lygio viešojo valdymo priemonės tarpusavyje gali pasiskirstyti pagal vienodą reikšmingumą.

Siūloma viešojo valdymo priemonių taikymo užsienio investicijoms skatinti sistema gali būti taikoma ir Lietuvoje. Lietuva yra viena iš šalių, kuriose viešojo sektoriaus decentralizacija dar tik vykdoma, todėl joje vyrauja centralizuota viešojo valdymo sistema su decentralizacijos elementais. Galima teigti, jog šalis siekia viešąjį valdymą sukurti (išlaikyti) efektyvų, inovatyvų bei demokratišką. Kad ir kaip būtų, tačiau norint įdiegti inovatyvų viešojo sektoriaus valdymą, būtinos užsienio investicijos. Tokios centralizuotos su decentralizacijos elementais viešosios valdymo sistemos, kokia ir yra Lietuvoje, inovatyvumas siejamas su efektyvumu. Efektyvumo siekimas, kurio pagrindas inovatyvumas, daro šalį konkurencingą tarptautinėje rinkoje. Tai sudaro galimybes esant poreikiui pigiau skolintis, t.y. pritraukti užsienio investuotojus. Be to, efektyvumas, įgyvendinus novatoriško viešojo valdymo elementus, sumažina valstybės išlaidas. Lietuvoje viešojo sektoriaus sumažinimas turėtų būti prioritetinga valstybės sritis. Lietuvos atžvilgiu užsienio investuotojai galėtų būti pritraukimui į viešąsias paslaugas teikiančias įstaigas. Todėl I lygyje išlaikomos visos trys viešojo valdymo priemonės: finansavimo politika, kurią

galima konkretizuoti į investicijų finansavimo politiką, valstybinę investicijų politiką bei tarptautinės prekybos politiką, Lietuvos atveju viešojo ir privataus sektorių partnerystę turėtų būti traktuojama aukštesniame valdymo lygyje nei ji pateikiama teorijoje. Lietuva konservatyvi ir uždara šalis, todėl užsienio investuotojų diegiamos naujos technologijos, kuriamos naujos darbo vietos bei taikoma vakarietiška darbo užmokesčio sistema, skatinamas asmeninis tobulėjimas. Pažymėtina, kad viešojo valdymo priemonės bei tikslai intensyvinant užsienio investicijų srautus neturėtų nukrypti nuo galimų padarinių šaliai tiek ekonominiu, tiek politiniu, tiek socialiniu ar kultūriniu atžvilgiu. Pastarasis dažniausiai yra užmirštas, nors būtent jis apsprendžia pozityvų ar negatyvų požiūrį į užsienio investicijų srautų intensyvumą. Ir atvirkščiai – užsienio investicijų srautų intensyvumas priklauso nuo jau esančių investicijų poveikio šalies ekonominiui, politiniam, teisiniui ir kultūriniam gyvenimui. Vien tik vienpusės naudos siekimas iškreipia pasirinktos priemonės poveikį. Užsienio investicijoms intensyvinti Lietuva turėtų naudoti jau sukurtas ir naudojamas finansavimo politikos priemones – lengvatas, dotacijas, mokesčių lengvatas. Kitu atveju, esant ekonominiui nuosmukiui, užsienio investuotojai gali patirti nuostolius vien tik dėl neigiamos visuomenės reakcijos.

Neteisingas skatinamųjų priemonių parinkimas, sumažina užsienio investicijų intensyvumą. Užsienio investitoriai visada atsižvelgia į patikimumo laipsnį šalyje. Esant sumaiščiai, nestabilumui politikoje bei plačiam korupcijos tinklui, užsienio investicijų skatinimo priemonės gali paveikti neigiamai, net ir tos priemonės, kurios buvo taikytos stabilumo laikotarpiu.

Lietuva turi keletą privalumų, kurie traukia ar galėtų traukti užsienio investuotojus. Tai: gera geografinė padėtis, gerai išplėtotą infrastruktūrą bei santykinai pigi darbo jėga. Norint pritraukti investicijas, I lygyje išlieka tos pačios priemonės kaip ir siūlomoje sistemoje. II lygio priemonės formuojamos atsižvelgiant į užsienio investicijų tipologiją. Lietuvos atveju, esant dabartinei šalies situacijai, palankiausia būtų siekti privačių užsienio investicijų bei užsienio skolinto kapitalo. Pastarasis remiasi į siūlomas garantijas bei palūkanas. Į III lygį formuojant viešojo valdymo priemonių taikymą, intensyvinant užsienio investicijas, galima priskirti LEZ kūrimą, investuotojų informavimą sistemą, rėmimo ir šalies įvaizdžio kūrimo priemones, kurios sukurtų teigiamą požiūrį į Lietuvą. Konkurencinis skatinimo mechanizmo kūrimas galėtų sukurti dar ir IV priemonių lygį. Investicijų skatinimo priemonės galima traktuoti kaip atskirą užsienio investicijų skatinimo paketą. Užsienio investicijų skatinimo priemonių, tokių kaip finansinės TUI paskatos – tiesioginė užsienio investicijų intensyvinimo priemonė, todėl sistema apima tiek tiesiogines tiek ir netiesiogines intensyvinimo priemones.

Remianti sudaryta sistema, I lygyje Lietuvai būtina atsižvelgti į valstybinę investicijų politiką, kuri II lygyje jau apima investavimo procesų skaidrumą, ekonominę reguliavimą bei valstybinę investicijų rėmimą. Investicijų proceso skaidrumas šalyje šiuo metu neužtikrintas, todėl į III lygyje rekomenduotina įtraukti valdymo institucijų sistemos sandaros ir jų vidines struktūros modernizavimą. Pastarasis nors netiesiogiai, bet teigiamai veiktų investicijų apsisprendimą investuoti šalyje. Tačiau III lygyje esantis verslui „draugiškos“ aplinkos kūrimas turėtų būti aiškiai apibrėžtas ir tiksliai išskirti prioritėtines verslo sritis, bei sritis, kuriose taikomos reguliavimo priemonės. Dabar monopolinio verslo siekiantis užsienio investuotojas turi galimybę pasinaudoti šalyje esančia neskaidria investavimo sistema bei gauti lengvatų valstybinės reikšmės srityse, kur monopolizacija gali kenkti šalies ekonomikai.

Galima daryti prielaidą, jog Lietuvai norint intensyvuoti užsienio investicijas, svarbu orientuotis į privataus užsienio kompanijas, kurios diegia naujas technologijas, sukuria darbo vietas, didina šalies konkurencingumą tarptautinėje rinkoje. Tačiau atsižvelgiant į tautinį šalies konservatyvumą bei uždarumą, tikėtina, jog neskaidrumas bei neinformatyvumas neigiamai paveiktų tiek ateinančią kompaniją, tiek ir šalies įvaizdžiui. Abipusė nauda Lietuvoje priklauso nuo psichologinio klimato, kuris netinkamai formuojamas arba tautinės brandos dar nepasiekusi ir pati valstybė.

Išvados

Išanalizavus viešojo valdymo modelių taikymo galimybes sudarant viešojo valdymo priemonių taikymo sistemą užsienio investicijų intensyvinimui, galima teigti:

- Pirma, viešojo valdymo bei viešojo sektoriaus problemos neatsiejamos nuo socialinio – ekonominio bei politinio gyvenimo. Spartėjant globalizacijai, kai kompanijos vykdo savo veiklą keliose skirtingose šalyje, atsirado teisinio reglamentavimo nevienodumo problema. Siekiant išspręsti minėtą problemą, valstybės jungiasi į tarptautines organizacijas.
- Antra, XX-XXI amžiaus sandūroje išskirtos dvi naujos viešojo valdymo paradigmos, kurios papildo vieną kitą, o taip pat išbaigia naujosios vadybos paradigmą. Taikant kiekvieną paradigmą atskirai, siekiama viešojo valdymo efektyvumo, inovatyvumo bei demokratiškumo. Tačiau efektyvumas mažėtų, ypač įgyvendinant naujosios vadybos paradigmą savarankiškai. Darytina išvada, kad viešojo valdymo principuose taikomos priemonės, teorijų ir modelių charakteristikos turi tiesioginį sąryšį

su jų ekonominiu, politiniu, socialiniu, teisiniu valstybių išsivystymų bei integracija globalioje erdvėje.

- Trečia, pateikta viešojo valdymo priemonių užsienio investicijoms intensyvinti sistema sudaro dvi dalis, t.y. priimančioji ir priimamoji. Sistemoje aiškiai išskirtas užsienio investitorių pobūdis pagal investitorių tipus, kurie autorių nuomone, priima sprendimus investuoti ar ne į šalį, todėl būtent jiems taikomas viešojo valdymo priemonių rinkinys. Sistema nurodo apibrėžtus tikslus, pasiekiamus pasirinkus tinkamas priemones, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nulems užsienio investicijų intensyvumą. Viešojo valdymo priemonės suskirstytos į III lygius, kurie priklauso nuo daugialaisniškumo lygio.
- Ketvirta, Lietuvos atveju sistema išlaiko savo formą bei visus tris lygius, tačiau, remiantis esama ekonomine situacija, kai kurias priemones tikslinga koreguoti ar keisti. Rekomenduotina II ir III lygio priemones koreguoti keičiantis užsienio investicijų įplaukoms bei reikšmingumui šalies ekonomikoje.

LITERATŪRA

- Bakaveckas, A. (2007). Kategorijų – vykdomoji valdžia, valstybinis valdymas (administravimas) ir viešasis administravimas – samprata ir santykis Lietuvos administracinėje teisėje. *Jurisprudencija* 2(92): 46–53
- Bovaird, T.; Löffler, E. (2003). *Public Management & Governance*. Place of Publication: New York. 2003, 108 psl.
- Domarkas, V. (2004). Naujieji viešojo administravimo raidos akcentai. *Viešoji politika ir administravimas* 7.
- Hood, Ch. (1995). The “New Public Management” in the 1980s: variation on a Theme, *Accounting, Organizations and Society* 20(2/3): 93–109.
- Juralevičienė, J. (2008). Teoriniai ir praktiniai viešojo administravimo politizacijos aspektai. *Viešoji politika ir administravimas*.
- Juralevičienė, J.; Galvanauskaitė, E. (2007). Teoriniai ir praktiniai viešojo administravimo politizacijos aspektai. *Viešoji politika ir administravimas* 19.
- Kraemer, K. L.; Perry, J. L. (1989). Innovation and Computing in the Public Sector: A Review of Research. *Knowledge in Society: The International Journal of Knowledge Transfer* 2(1): 72–87.
- Lietuvos Respublikos Seimas. Viešojo administravimo įstatymas [aktuali redakcija]. Patvirtinta 1999 m. birželio 17 d. *Valstybės žinios* Nr.VII I – 1234.
- McDonnell, L. M.; Elmore, R. F. (1987). *Alternative Policy Instruments*, Centre for Policy Research in Education, November: 1–33.

- Melnikas, B. (2006). Regionalizavimo procesai globalizacijos sąlygomis: „Orbitų“ modelis ir veiklos efektyvumo didinimas versle bei viešajame sektoriuose. *Regional Formation and Development Studies* 2(10): 133–146.
- Metcalf, L.; Richards, S. (1987). *Improving Public Management*. London, Sage.
- Nzongola-Ntalaja, G. (2003). Gouvernance et developement. Conference preparee a' l'intention d' un groupe de politiciens haitiens envisite d' etudes en Norvega a' l' invitation du gouvernement norvegien et de l' Institut d'Etudes International Appliquees, Oslo.
- Sager, F.; Rosser, Ch. (2009). Weber, Wilson, and Hegel: Theories of Modern Burocracy. *Public Administration Review* 69 (6): 1136–1147.
- Stoker, G. (2006). Public Value Management: A New Narrative for Networked Governance? *American Review of Public Administration* 36(1): 41–57.
- Stephan, M.; Pfaffmann, E. (2001) Detecting the Pitfalls of Data on Foreign Direct Investment: Scope and Limits of Fdi Data. *Management International Review* 41(2): 189–196.
- Zakarevičius, P. (2002). *Vadyba: genezė, dabartis, tendencijos*. Monografija. Kaunas: VDU leidykla. 225 p.
- Xun Wu; Jingwei He. (2009) Paradigm Shift in Public Administration: Implications for Teaching in Professional Training Programs. *Public Administration Review* December (Special Issue).

INFORMACIJA APIE AUTORIUS

Agnė ŠIMELYTĖ

Vilniaus Gedimino technikos universiteto Verslo vadybos fakulteto Įmonių ekonomikos ir vadybos katedros docentė. Domėjimosi ir tyrimų sritys: viešasis valdymas, tiesioginės užsienio investicijos, TUI skatinimas.

Aušra LIUČVAITIENĖ

Vilniaus kolegijos Ekonomikos fakulteto Draudimo katedros docentė. Domėjimosi ir tyrimų sritys: vadyba, rinkos ekonomika, draudimas.

Kęstutis PELECKIS

Vilniaus Gedimino technikos universiteto Verslo vadybos fakulteto Įmonių ekonomikos ir vadybos katedros profesorius. Domėjimosi ir tyrimų sritys: vadyba ir valdymas, derybos.

Copyright of Current Issues of Business & Law is the property of International School of Law & Business and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.